

Alsteråns Kraftverksförening ek För

Villa Rydefors

360 75 Alstermo

Org, nr: 716403-7298

magnus.edvinsson@live.se

070-335 77 36

Remiss svar

2024-11-19

Till: kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: kn.nm@regeringskansliet.se

Remiss: **Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning**

Klimat- och näringslivsdepartementets diarienummer: KN2024/01642

Sista dag att svara: **2024-11-22**

Alsteråns Kraftverksförening ek för (716403-7298) lämnar härmed följande yttrande över remissen: **Bättre förutsättning för vattenkraftens omprövning**
Detta remissvar avser endast småskalig vattenkraft.

Alsteråns Kraftverksförening ek för (nedan kallad AKVF) är en ekonomisk förening med 15 delägare i sydöstra Sverige. Föreningen har funnits sen 1960 och är i grunden ett vattenregleringsföretag. Alla medlemmar är ägare till småskalig vattenkraft. Inom AKVF:s styrelse finns mycket goda kunskaper beträffande vattendrag både generellt och allmänt, juridik, vattenförvaltningen, hydrologi, elkraftsystem, elkraftmaskiner, mekanisk och elektrisk utrustning, decennier med praktisk erfarenhet med drift av vattenkraft och den biologi och naturmiljö som påverkas där kraftverken finns. Kort sagt, kompetensen är mycket stor i allt som rör vattenkraft.

Med tanke på detta är det anmärkningsvärt att departementet inte har satt upp oss som remissinstans. Det är våra medlemmar som särskilt träffas av förslagen i Promemorian. AKVF har tidigare varit remissinstans hos departementet. Departementet vet alltså om oss. Dessutom finns det fler lokala vattenkraftföreningar som departementet vet om, men som inte är upptagna som remissinstanser. Departementets lista över remissinstanser kan sammanfattas som att alla kraftverksägares motståndare är remissinstanser. Den enda rimliga anledningen till departementets partiskhet i denna sak synes vara att departementet inte vill få förslagen i Promemorian objektivt belysta. AKVF förutsätter att remissvar hanteras, och offentliggörs, som alla andra remissvar.

Hela förslaget avstyrks. Förslaget är samhällsfarligt

Genomförs förslaget kommer en rad samhällsfaktorer att påverkas negativt.

1. Elförsörjning och elberedskap hotas speciellt i elprisområde 3 och 4 där majoriteten av småskalig vattenkraft finns (ca 1000MW).
2. Vattenförsörjning till industri och lantbruk hotas i och med avveckling av sjöregleringar.
3. Folks livsmiljöer kring vatten påverkas negativt då dammar och sjöar avvecklas.
4. Naturtillstånd som funnits under flera hundra år påverkas negativt och miljön i stort då vattendragen kommer att torka ut betydligt oftare.
5. Vad händer när folk blir bestulna på sin egendom? I och med nu gällande lagstiftning som trädde i kraft 20190101 så övergav Sverige den enskildes äganderätt till sin vattenkraftegendom som gällt sedan århundraden.

Sammanfattning

- Förslaget i promemorian innebär krav som går längre än vad EU-rätten kräver. Enligt regeringen proposition 2017/18:243, sidan 148, ska klassificering av vattenförekomster som kraftigt modifierade, KMV, utnyttjas fullt ut. Förslag i nu liggande promemoria förhindrar så att klassificering av vattenförekomster som KMV inte alls kan ske när det gäller småskalig vattenkraft, eller så kallade klass 3-kraftverk. Detta är långt mycket strängare än vad EU-rätten kräver. Fråga: Varför tänker departementet inte uppfylla den nu gällande politiska viljan i proposition 2017/18:243, sidan 148?
- Ska förslaget genomföras så kommer det inte att bli ett enda småskaligt vattenkraftverk kvar i eller i närheten av Natura 2000-område. Det finns ingen information om detta i konsekvensanalysen. Ägaren får ingen ersättning från miljöfonden vid sådan utrivning. Ägaren får över huvud taget ingen ersättning för sådan egendomsförlust. Ägarna är dessutom inte remissinstanser.

- Politiken måste nu bestämma sig för om den småskaliga vattenkraften ska vara kvar eller inte. Om inte så måste det omedelbart införas ersättningsregler till enskilda verksamhetsutövare för sin förlust av egendom.
- Ytterligare paus behövs för att verkligen genomlysna vad som behöver göras för att få till rättssäkra omprövningar. Ett helt annat synsätt på beaktande av samhällsnyttiga verksamheter som får genomslag i praktiken behövs. Frågan är om det överhuvudtaget går att få ordning på detta regelverk. Något så komplicerat, oförutsägbart och rättsosäkert gör det oerhört svårt för en enskild verksamhetsutövare att ta vara på sin rätt. **En lösning vore att återinföra tidigare lagstiftning (innan 20190101) då denna var både rättssäker, till gagn för äganderätten och dessutom fungerade. Man kunde med enkelhet använda det omprövningsverktyg som fanns i den lagstiftningen för att få till moderna miljövillkor.**

Natura 2000

Sidan 6 i promemorian

Ny paragraf i miljöbalken föreslås, 24 kap. 10 a §. Ska det uppnås vad som står i paragrafen får man räkna med att det inte blir ett enda kraftverk kvar i Natura 2000-område. Detta framgår inte på något ställe i Promemorian. Den föreslagna paragrafen är fullständigt oacceptabel. Det är inte anständigt en rättsstat att ha en ordning som innebär att konsekvenserna för verksamhetsutövare aldrig någonsin framgår i någon konsekvensanalys i samband med förslag och därmed aldrig blir satta under politiska överväganden.

Den föreslagna paragrafen på sidan 6 i Promemorian måste helt utgå.

Den nu föreslagna paragrafen resulterar i att kraftverken träffas av kraven för Natura 2000 på ett sätt som aldrig var lagstiftarens mening när Natura 2000 infördes. Det är därmed en helt ny situation vars konsekvenser inte framgår i Promemorians konsekvensanalys. Förutsättningarna när Natura 2000 infördes var att verksamheter som påbörjats innan lagändringarna trätt i kraft inte ska krävas att tillstånd söks enligt Natura 2000. Nu blir det i sådan prövning i alla fall. Enligt den nya föreslagna paragrafen i promemorian sker det i omprövningen. Resultatet blir detsamma som att söka Natura 2000 tillstånd, vilket aldrig var lagstiftarens avsikt när Natura 2000 infördes. Denna nya situation framgår inte alls i Promemorians konsekvensanalys. Konsekvenserna är helt outredda.

Den föreslagna paragrafen måste i stället ersättas med en ny paragraf som säkerställer förhållandet så som det var när Natura 2000 infördes, d.v.s. att Natura

2000 krav inte träffar verksamheterna i omprövningen. Denna paragraf måste införas även om den i promemorian på sidan 6 föreslagna paragrafen tas bort. Sker inte ett sådant införande blir konsekvenserna mycket allvarliga och det är politikerna som bär ansvaret.

Den föreslagna undantagsregeln är så komplicerad att använda att den praktiskt i realiteten inte kommer att fungera när det gäller småskalig vattenkraft. Dessutom kommer säkerligen myndigheterna att driva fram för verksamhetsutövarna ofördelaktig praxis. Nyttan med undantagsregeln ska därför lämnas utan avseende.

Exempel på obstruerande och överimplementering av EU-rätten

Sidan 10 i promemorian

Vattenförvaltningsförordningen. För första gången sker en politisk definition av vad ordet kraftproduktion vattenförvaltningsförordningen 4 kap. 3 § (KMV-paragrafen) är. Definitionen lyder; ...medför en sådan betydande påverkan på en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel... Sammanfattningsvis blir det elproduktion på nationell nivå som avses med ordet kraftproduktion i 4 kap. 3 §.

Kommentar: Enligt nu gällande författning, proposition 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft, ska EU-rättens möjlighet att utnyttja KMV och undantag mindre stränga krav utnyttjas fullt ut. Det vill säga den så kallade "ska-reformen" eller "fullt ut enligt vad EU-rätten medger". Detta är en grundläggande politisk förutsättning i den förändrade lagstiftning om vattenkraft som trädde i kraft 2019-01-01. Vad är "fullt ut enligt vad EU-rätten medger"? I den EU-gemensamma vägledningen CIS Guidance Dokument No 4 framgår att utgångspunkten kan vara en bedömning av den lokala påverkan på den specificerade vattenanvändningen. Det vill säga det enskilda kraftverket. Det är alltså påverkan på det lokala kraftverket som är fullt ut enligt vad EU rätten medger.

Sammanfattning: Resultaten av innehållet i Klimat- och näringslivsdepartementets Promemoria blir ett upphävande av den grundläggande "ska-reformen" eller "fullt ut enligt vad EU-rätten medger" när det gäller småskalig vattenkraft. Konsekvensen blir att det aldrig kan bli KMV i en vattenförekomst med småskalig vattenkraft som grund. Dörren stängs för KMV när det gäller småskalig vattenkraft. Detta är långt mycket strängare än vad EU-rätten kräver. Om detta framgår över huvud taget inget i Promemorians konsekvensanalys. Det enda som sägs i konsekvensanalysen är "fullt ut" på nationell nivå.

Sidan 45 i promemorian

Konsekvenser av att inga ändringar görs

Följande text i Promemorian måste lämnas alldeles särskild uppmärksamhet:

För enskilda och företag kan nollalternativet innebära en risk för att de åläggs krav på miljöåtgärder som går längre än vad EU-rätten kräver.

Texten kan inte ses som något annat än ett erkännande från departementet tidigare krav har gått längre än vad EU-rätten kräver. Detta är allvarligt. Enligt regeringens

proposition 2017/17:243, sidan 148, ska otvetydigt alla möjligheter till kraftigt modifierat vatten och undantag utnyttjas som EU-rätten medger. Att det då inte gjort detta måste innebära konsekvenser både för departementet och politiker.

Sidan 17 i promemorian

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet

Förslaget i Promemorian är:

Statens energimyndighet ska inom sitt verksamhetsområde bistå de länsstyrelser som är vattenmyndigheter i arbetet med klassificering och fastställandet av kvalitetskrav i sådana ytvatten-förekomster där vattnets status påverkas av vattenverksamheter för produktion av vattenkraftsel.

Kommentar:

AKVF har redan nu tagit del av Energimyndighetens remissvar. Det kan konstateras att Energimyndigheten i sitt remissvar redan nu obstruerar mot denna politiska styrning. Energimyndigheten vill ha tillägget; *av särskild betydelse för elsystemet*. Detta betyder att Energimyndigheten inte vill bistå de länsstyrelser som är vattenmyndigheter i arbetet med klassificering och fastställandet av kvalitetskrav när det gäller alla kraftverk. Det Energimyndigheten menar med "särskild betydelse" kan inte förstås annat än att den småskaliga vattenkraften, eller så kallade "klass 3-kraftverk" ska exkluderas i Energimyndighetens arbete. Energimyndigheten vill alltså fortsätta på sin inslagna väg de har sedan tidigare, vilken väg framgår i på sidan 33 i rapporten **Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet, ER 2016:11**. Där framgår följande arbetsmetod för Energimyndigheten: *I klass tre återfinns ca 1700 övriga kraftverk som har ett relativt reglerbidrag som understiger 0,01 procent. Dessa anläggningar har ett så begränsat relativt reglerbidrag, eller inget alls, att det inte bör påverka t.ex. vilka miljökvalitetsnormer som sätts enligt vattenförvaltningen.* Arbetsmetoden som Energimyndigheten nu har, och uppenbart genom sitt remissvar vill fortsätta med, är långt mycket strängare än var EU-rätten kräver. Med anledning av ovanstående måste den föreslagna nya texten i Promemorian på sidan 18 kompletteras med följande förtydligande; *när det gäller alla kraftverk och särskilt klass 3-kraftverk.*

Energimyndighetens förslag på tillägg får alltså inte genomföras.

Sidan 26-27 i promemorian

Energimyndighetens reglerbidragsrapport (ER2016:11)

Att man låter en lagstiftning styras av en sådan undermålig rapport är minst sagt skrämmande. Vid närmare granskning av denna rapport så uppdragas mer och mer att den har haft som syfte att skydda de stora kraftbolagens kraftverk genom att få dem i KMV-vatten. Vi har god kännedom om flera av dessa kraftverk och vet att de är endast strömkraftverk dvs ingen reglering överhuvudtaget utan man producerar utifrån tillrinning av vatten. Däremot så kan produktion ligga i fas med konsumtion

men det är inget som beaktas när man räknar fram det sk reglerbidraget. Man har använt sig av medelproduktion mellan åren 2007-2014 och utifrån det räknat mot ett antaget nationellt värde och fått ett förhållande sk reglerbidrag. För att kvala in till klass 2 kraftverk så krävs minst 0,01% reglerbidrag eller högre och 0,03% för klass 1 kraftverk. Om du inte kvala in till denna nivå så är det ett klass 3 kraftverk. Av någon lustig anledning klarar alla de stora kraftbolagens kraftverk detta med några få undantag. Tittar man på kvalgränsen så motsvara storleken på kraftverk en årsproduktion på ungefär 4 000 000 miljoner års kWh. Rapporten tittar bara på det nationella perspektivet vilket återigen är en strikt tolkning och överimplementering.

Vad säger EU-vägledningen (CIS Dokument no 4, Sidan 40)

Notera sista raden. Bedömningen kan alltså göras på lokal nivå

***It is important to undertake this assessment at the appropriate scale.
Effects can be determined at the level of a water body, a group of water bodies, a region, a RBD or at national scale.
The starting point will usually be the assessment of local effects***

Att en sådan här rapport ska ligga till grund för om en verksamhet ska avvecklas eller inte är inget annat än skandal. **Dessutom strider detta mot EU:s vägledning dels att det lokala perspektivet inte beaktas, dessutom gör EU:s vägledning ingen skillnad på stora och små vattenkraftverk som i det här fallet.** Man måste också ställa sig frågan om de stora kraftbolagen har fått till stånd en hemlig överenskommelse med de myndigheter som ställt sig bakom denna rapport allt i syfte att skydda deras kraftverk i utbyte mot att de i klass 3 ska få avvecklas.

Tilltron till Politiken

Det finns en klar majoritet för småskalig vattenkraft i riksdagen i alla fall har de uttryckt sitt stöd innan förra valet för vår sak. Tyvärr så avspeglas detta inte överhuvudtaget i promemorian.

Småskalig Vattenkraft har fått flera Tillkännagivanden i riksdagen. Till exempel detta tillkännagivande nedan.

Den småskaliga vattenkraften är viktig för Sveriges förnybara elförsörjning. Därför bör regeringens fortsatta arbete på området inriktas på att värna den småskaliga produktionen. Minskat regelkrångel, respekt för äganderätten och effektiva miljöåtgärder till rimliga kostnader behöver vara vägledande för det arbetet. Det tycker riksdagen som riktade ett tillkännagivande, en uppmaning, till regeringen om det.

**Kommentar: Varför uppfylls inte detta?
Varför blir det hela tiden det motsatta?**

Vad säger Tidöavtalet

Bättre förutsättningar för vattenkraften

Omprövningen av miljötillstånd för vattenkraften pausas tills det är kartlagt vilka konsekvenser omprövningen får för elproduktionen.

Ett nytt regelverk för omprövning tas fram som säkerställer att intresset av elförsörjning väger mycket tungt, samtidigt som småskaliga aktörer inte får helt orimliga kostnader för nyprövning. Prövningen ska ta hänsyn till fiskvandringar, men också återskapandet av strömmande vatten i fler tidigare torrlagda strömfåror. Det är också angeläget att ta hänsyn till att vissa äldre vattenkraftverk i sig utgör kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

1. *Omprövningen av miljötillstånd för vattenkraften pausas tills det är kartlagt vilka konsekvenser omprövningen får för elproduktionen.*

Kommentar: Nuvarande förslag är direkt samhällsfarligt.

2. *Ett nytt regelverk för omprövning tas fram som säkerställer att intresset av elförsörjning väger mycket tungt?*

Kommentar: I nuvarande förslag så väger fortfarande biologin tyngre än elförsörjningen.

3. *samtidigt som småskaliga aktörer inte får helt orimliga kostnader för nyprövning.*

Kommentar: Vad är orimliga kostnader? Hur ska det definieras så att kostnaden står i proportion till nyttan och befintlig verksamhet? Orimliga kostnader måste politiskt definieras.

Slutord

Politiken måste nu bestämma sig för om den småskaliga vattenkraften ska vara kvar eller inte.

Förslaget innebär inga förbättringar eller fullföljande av vare sig Tidöavtal eller tillkännagivanden för småskalig vattenkraft.

Promemorians förslag innebär så långtgående ingrepp i enskildas rättigheter att det därför kan ifrågasättas om den föreslagna regleringen är förenlig med Europakonventionen.

Promemorian föreslår att de rådighetsinskränkningar som blir aktuella ska kunna genomföras utan att ersättning betalas till berörda verksamhetsutövare.

Förslaget uppfyller inte den grundlagsfästa likabehandlingsprincipen då den vattenkraft som tillhör de stora kraftbolagen ska särbehandlas genom att de har fått en sk klass 1 eller klass 2 status på mycket tveksamma grunder. Detta byggt på en rapport Energimyndighetens reglerbidragsrapport ER2016:11 som är helt obsolet idag. En klassning som vilar på mycket vaga grunder och dessutom ska vara styrande för vilka kraftverk som ska avvecklas eller vara kvar. Det är inget annat än **skandal** och bryter mot grundlagens likabehandlingsprincip. EU:s vägledning nämner inte heller någonstans vilken specifik storlek på vattenkraftverk som får finnas och inte finnas. Vägledningen nämner inte heller att bedömningen ska göras på nationell nivå utan den kan göras även på lokal nivå. Lokal nivå är det som kallas "fullt ut". Man får återigen se detta som en överimplementering av vattendirektivet i syfte att diskriminera den småskaliga vattenkraften.

Det är helt uppenbart att det här regelverket har blivit ett självgående monster skapat av en massa byråkrater som inte förstår verkligheten. Myndigheterna gör sina vägledningar som de vill, politiken styr inte. Vår slutsats är att det här kommer aldrig att fungera. Radikala förändringar och förenklingar behövs. Det bästa vore att ta ett steg tillbaka, återinföra den gamla vattenlagen (innan 20190101) och använda sig av det omprövningsverktyg som fanns i denna lag för att uppnå moderna miljövillkor. Man vinner flera fördelar med detta, biologin i vattendragen blir bättre av detta eftersom resurserna läggs på åtgärder, samtidigt blir det förutsägbart, det värnar ägande och brukande rätten och man får en lagstiftning som man vet fungerar. Nu används resurserna till byråkrati, advokater, konsulter och processföring. Den nu liggande promemorian ändrar inte på detta. Departementet säger i promemorian att det ska bli billigare och enklare, men det är helt fel. De underlag som i promemorian förutsätts finnas finns inte.

Samtidigt bör det uppmuntras i samband med omprövningen till effekthöjning i befintliga stationer. Utredningar visar att det är fullt möjligt att dubbla effekten i småskalig vattenkraft och detta i ett område som idag har den sämsta effektsituationen i hela EU.

Det finns dock mer att bemöta i denna promemoria men pga tidsbrist så är detta inte möjligt. De exempel som är upptagna är väl de vi anser vara mest graverande.

Alsteråns Kraftverksförening ekonomisk förening

Magnus Edvinsson, Ordförande